

Маленька рисочка.

(Вирізок з спомінів).

(Далі).

Дійсно, о шостій почувся стук у двері. Прийшов Мінасов. У нас уже горіла лампочка, хоч я ще бачив крізь дірку на рельсах блискучі смуги червоного сонця.

Мінасов, як вийшов, зараз же пильно й уважно оглядів мене, немов хотів сказати: «а ну, який ти єсть, дай роздивитися!». Мабути, я йому вшодився, бо він задоволено потер руки і повернувся до Степанюка.—Щось ошешотілаш тому на вухо, він голосно сказав:

— Та не спізнійся... Ну, іди.

Степанюк вийшов. Мінасов знов потер руки, але ще з більшим смаком, повернувся до мене і мовчки, хитро підморгував. Немов ми лишилися самі для якоїсь таємної спільної справи, про яку раніше умовилися.

Признаюсь, мені непрямно йокаудо в грудях од цього загадкового вступу.

Але я зробив досить удачу дивовану міну й сказав:

— Що таке? Чого ви моргаєте?

Мінасов задоволено засміявся, як людина, яку не так то легко розгадати.

— Книжечки везли? Га?—а дружельюбним вигляд ступив він до мене.

Я хутко подивився на його руки, —ні пожа, ні револьвера немає. Але я все-таки міпніше уперся погами в землю й задом об стілі і чекав.

— Ви чого так дивитесь на мене?—засміявся Мінасов.—Я чоловік емирний, я люблю революціонерів... Давно вже у вас їх не було, в цій хатинці. А хороша комнатка? Га? Хе-хе-хе!.. Одні єврейчики тут сидів так йому так ловко було тут, що снівають

почав. Спервоначала трощи сердились... От так, як ви зараз, а потом почав співать. Йа-Вогу! Веселий такий став. І не довго був—місяць ці піштора. А так сповариває що коматка, шо йі іхать не хотів.Та нада було... Од нас прямо в жовтенький домик поїхав... Хе-хе-хе! Зняте, що то таке? У вас, австрияків теж, мабути, єсть... Яа то по-малоросійськи сказав, шоб ви пойняли... Хата така велика, жовта, а там сидять сумашедші, чи як то по-малоросійськи... От не знаю... Сам я з малоросів, а од цього слова не знаю.

— П'яні, мабути...—сказав я.

«Калмик» гостро зиркнув на мене, але я дивився на його з таким простодушним інтересом і нерозумінням, що він аж з легкою досадою крував головою.

— А, ві! Які там п'яні... Ну, як називаються ті, що з ума, з розуму сходять?.. Скажеві. Га? Такі, що вертають, що поपालо?

— А-а! Ті, що з розуму сходять! Закохані?

Мінасов знов глянув на мене.

— Ви, паниченку, чи дуже дурні, чи дуже... розумні? Га?

Я воіві бути дурним і здивовано подивився на його.

— Та чому?

«Калмик» не знав, що сказати. Ага, серденько, укусив? Ти, мабути, ще й не знав, що глупота найкращий панцир. Я неперозуміло дивився на «калмика», а він мовчки шукав чогось на мойому лиці.

— Та так і не розумієте, що я кажу?—раптом спитав він.

— Ні, не розумію.

Він дрібно засміявся й легенько похльоскав мене по плечі.

— Ну, то й не треба... Не треба, кажу... Хе-хе-хе!

І знов подивився на мене своїми маленькими, дуже блискучими очима.

Я програв. Ну, добре-жі коли так, то ось-же й тобі.

— А і ваш сніжок у цій хатинці сидів?—теж з приємною посмішкою несподівано спитав я.

Жандармові ментально влетів сміх з лиці. Очі стали страшні—прозори, гострі, він аж зарівнявся і зблід. Я почув, що в мені сильно забилося серце і, пам'ятаю, проти волі озвнував круг себе. Крім карафки на столі, не було нічого підходящого.

— Ага, Степанюк же сказав—вмиг майже спокійно муркнув жандарм і знов посміхнувшись додав—у цій сидів, у цій самій! І сніжок мій тут сидів. Кланяйтесь, як стрітаетесь. Тільки от та біда, що во в цієї хатинки йдуть чогось у жовтий домик... Не знаю, чи приведе Бог зустрітись вам... Не знаю...

Я мовчки посміхнувся. Але цей старий жандарм, десь, не мало бачив таких посмішок. О, чого він не бачив тут у цій «хатинці!» Чого тут не діялось!

— А у вас і часики е!—раптом сказав Мінасов, хитнувши мені на груди.

Я адивувався.

— А що-ж тут такого? То мій годинник. Ви на годинник покажете?

— На годинник, на годинник... Не полагається... А ну, покажіть. Загра-нишай?

Я не розумів, до чого він хилить, але вінняв і показав. Це був дарунок одного моего приятеля, чорний, тонкий, як карбованець, годинник.

— Ловкі часики!.. Треба в контору забратися... Пожлауйте сюда...

Я поклав годинник у кашеню і спокійно сказав:

— Мені офіцер дозволив мати його при собі. Я ще не такий дурний, шоб таким способом дався себе ограбувати.

Я це сказав навмисне, мені цілаво було подивитись, що він зробить

і що може зробити. А коли ударить,—тут краще, я не поїду в «жовтий домик». І навіть скова зміряв промежуток між моєю рукою й карафкою.

Але Мінасов тільки засміявся.

— Горлячий який!..—навіть задоволено сказав він.—Ну, осььт при собі, носіть... Як будете іхати в «жовтий домик» самі подаруете... Часики ловкі... У мене єсть сніжок, в сицички, так йому подарочок-би. Он любить такі вещички... Що? Не подаруете? Хе-хе-хе!.. Подаруете!..

Я одушував до ліжка і ліг.

— Спатки схотілось? Ну, спіть, спіть...—добродушно згодився жандарм.

Я нічого йому не одповів і заплющив очі. До станиці підходив поїзд. Койка моя дрібно трусилась під мною, на перові чувся гамір, біготня, крики. Можливо, що в цьому поїзді приїхав хто небудь з своїх. Він має вигляд строгого, чепурного німця і солідно йде за носильщиком який несе його міцний і дорогий куфер. Він і не знає, що над головою його лежить такий же «чужеземець». А як би знав, то що?.. Через годину він летітиме тудя, куди мене повежуть. А коли вони мене повежуть?

Я розплющив очі й подивився на жандарма. Він сидів проти мене на кашанці й мовчки чудним поглядом дивився мені в лице.

Я знов заплющився. Цікаво, чидово він так дивитиметься? І що він хоче тим дурним своїм поглядом доб'ється? Прощу, прощу,—дивись хоч всю ніч! Тільки чорта-з два ти чогось доб'єшся від мене. Днів через три чотирі мене одвезуть у Київ і твоє старе, чорне од злотости серце так і не потішиться.

У Києві, розуміється, зараз в тюрму. «Женский уголовный коридоръ, мужской корпусъ», маленькі камери, снів вечірній, тужий рідний; облич-

тя в «вовчак», дороги та близькі.

Я знов зирнув на «калмика». Вія так само не зводив з мене упертого, чудного погляду.

Що він мене гігнотизує, чи що, старий катого? Чого він хоче, стерво калмицьке?

А в тім, прошу,—дивись, дивись! Я посміхнувся. Посміхнувся і жандарм, тягучою, тонкою і хитрою посмішкою.

І проти волі, а злістю, я почув, як по мені пройшов несвідомий, токою хазялючий страх.

Що за легкодухість? Чого? Що він мені може зробити тим найвним поглядом? Хай собі дивиться. Спати!

Я рішуче повернувся до Мінасова спиною й поставився заснути. Я зтомлений, мені треба спочинутти і тоді я буду міцнішим, спокійнішим, я сміятимусь з злобного ділка.

Гомін на станиці стих. Давешіло тільки на телеграфі та десь дуже далеко,—наче хтось калошами по паркету,—човгав шаровоз.

Як може бути година? Не більше семи-восьми. Тепер саме треба спати, в таку пору «він» не посміє мені нічого зробити.

А як візьме та накріпе мене чим-небудь, шоб не чути було мого крику, і почне робити, що хоче? Од тої ненависті, божевільної, жагучої, що стоїть в його очах,—усього можна сподіватись. Раз він ризикне в спати всю ніч, сидіти не ризикаєш і не зводити з мене очей,—сила ненависті його мусять бути велика.

І тут же я помігав, що страшенно хочу спати. До цього часу не хотілось зовсім, а тепер так і мутило мозок.

Я й не счуваю, як заснув.

В. Винниченко.

(Далі буде).

Маленька рисочка.

(Випинок з столиці).

(Далі).

Світляк спав й, не знаю. Але, пам'ятаю, прокинувся не сам, собою, а наче мене хтось трівожило і жалібно будив, наче скобав пощ несправним коло мене й хтось ридав над тим.

Я хутко розплющив очі. І зараз же „зачув, як хтось поздути тихо хлинував і щось шепотів. Я, співши шп зуби й болячись зробити найменший шум, став подалу повертати голову. Серце мені билось в такою силу, що й страшно було, чи не чути його стугу.

Ось кругла стеля з жовтим кружальком від ямля... Шопіт так само переривається старечим хлинуванням і чути:

— По великій милості твоєї і по множетву шедрот твоїх... Яко раб... Прости і сохрани його...

— Ліжко мое раптом риннуло. Я зарем в своїй нозі в несприродно вкрученою назад головою, але ждав, що буде.

Шепотів на хвилину зтихло й і потім знову почулося:

— Вабранної венеде побідительна...

Я зробив рішучий рух і повернув голову зовсім назад.

— Хе-хе-хе-хе!...—раптом розсипався по хаті насміхуватися, азордентний сміх. А прямо перед моім лицем було лице Мінасова. Він стояв на колінах, схиляю до мене, але з поверненою у мій бік головою.

Він сміявся, як чоловік, котрий довко піддурив і радіє з того в лице піддуреному.

— Розбудив я вас? Га? Хе-хе-хе! Молиться, знаєте, та окуршував о гріхах, Заплавав трощки. Думав, не почувте, а в потуги. Дуже вже гірко плакав... За сына моєва я.,..хе-хе-хе! Звезіть, що побовночі. Не буду більше, не буду... Ог устану даже, спить спокійно, спить...

Він устав і сів на канацу, сміючись та поглядівши на мене. А мені здавалось, що він тим поглядом хоче дізнатися, чи я вірю його сміхові. І чим більше він бачив, що я не вірю,

тим зловіщій ставали його очі.

Я одвернувся й знову лг так само. Але заснував я вже більше не міг. Спочатку від того, що мені було чогось сумно. Сумно та й годі. І сум той в'язався з недарним тономом і хляпанням. Чого? Що за сантиментальність дітвора? Чи можна сумувати над словами крокодила, який жаліє, що втілка йому з наші злочин? А ну, встань-бо та ще одними його та пригуби-б та пожайлі. А він тебе ва не постаріється швидко до „жовтого домику“ довести.

Але ось мені виходив від мого ліжка. Навкрути стояла мертва тиша. Набуль, була друга або третя година ночі, той час, коли навіть телеграфісти сплять, хлинувши голови над апаратом...

Жандарм не рушився. Я теж. Десь в тиші ночі догнали рівномірні згуки—то, певно, продрював якийсь завод.

Жандарм устав, підійшов до столу і дуже стукнув шклянкою об каврафку.

— Швидко повернувся.

— Ах, звиніть, я знов розбудив вас... Начею стукнув... Спить, спить... А очі уперто й важко дивились на мене.

Я зрозумів, що він уже не дасть мені спати.

Дісно, до самого ранку він то ступав шклянкою, то парашо, то каляля, щаяк, ходив по хаті.

Зпочатку я ворухнувся, але потім почав храпати. Він стук, а я хрпавлю.

Але, здається, він не врів моєму хрпавлю, бо частенько сміявся й прохав вибачитися за шум.

О шостій раня прийшов Степанюк. Не повертаючись, я чув, як Мінасов чокавав на мене і щось шепотів.

Почався кошмарний, страшний час. Мінасов не давав мені вночі спати стуком. А вдень неодмінно бо дві години заходив і теж будив збів за якоюсь справою. Голова моя була весь час гаряча і тяжка, тіло боліло а нерви, здавалось, були не в середині, а поверх мене, так що кожний порох боляче одбивався на них. Я ні про що не міг ні думати, ні вгадувати,—одне по рятую увязаних, Мозок мій, здавалось мені, ставав

все меншим та меншим і от-от зшундує до одного страшного пункта. Тоді я пронав, згудивавсь, він скляється й тоді кінше взоуму, все переплутується, зміняється, забувається, замишється,—я пожду в „жовтий домок“.

А Мінасов що нині провадив споділо. Він теж не спав. Бо коли-б же міг те робити? Він був увесь жовтий а зеляниням смугами від надвизчайно, хоробливо блискували очима. Ліце все обвисло і було вимучене. Але він все в більшим і більшим задоволенням поглядая на мене все з більшою веселістю зашпунтаву, як мені подобеться життя у ніч.

З початку я пробував жалітись сфетерою, який допитував мене, але по той міг би зробити. Може, то все робилося навіть з його агодом? Він же казав, що ось-ось мене повеауть авідли.

А повеауть! Я знаю, куди вони мене хотять повести. Але того не буде!

Я сплльовав зуби й цілі дні та ночі сидів на ліжку в тяжкому дрімання.

А Мінасов хікіав і оповідав про тих, які були тут до мене, ніяк так само, як і я, апочотку жалітись, лялялось, потім сиділя також на койці, поклавши голову на коліна. А далі раптом починали бігати по хаті. День у день, ніч у ніч, усе бігали. І вже зовсім не хотіли спати.

Ог не хотіли та й годі! Навіть не дрімали вночі. Усі бігали та щось пильно думали. А там одного дня або одної ночі,—я в кямі—починаля говорити таке, що й мала дитина зрозуміла б, що то ні дождого. Деякі тахенько при цьому сміялись, а деякі лязи бгавсь, кричали, рвали на собі волосся. А один був, який неодмінно хотів виколудати собі пальцем око. Звичайно в такому стані йі уже не могли тримати тут,—станція не лікарня,—іх одвозили у „жовтий домок“.

Але побіть моменти, коли й я почував себе дужчим. Це бувало, звичайно, по півночі. Старий організм жандарма не витримував,—і він мимоволя ввасивав. А, чортове падло! Ні, ти не спатимеш!

Тоді я вже вставав, ступав ногома, парашою, ходив по хаті і грюкав чим міг. І тоді в мене раптом прокидалось те, про що говорив мій кат. Я почував, що мені хотілось отрашено вкрати. Не кивати на поміч, не жалітись, а просю без піні дико й люто заревти, Коли я скопльовав в собі це бажання, я зарав з страхом сидів на ліжку й затихав. А Мінасов лувало пооміжяв до мене слухлим від бесовани, отрашпям ливом.

І той сміх знов підніс мене.

— Я вам перешкоцаю спати?—голосно питав й, встаючи й ходячи по хаті.—Вбачайте, але я так вивасив, що мущу трохи прохидитесь. На прохід у днір ви мене не пускаєте, одже я хоч по хаті. Чудесна хатинка і оригінальна в ній будова! Правда!

Жандармові здавались старі, амучені очі, але він хитав головою і старався хікіяти.

Хікіякі, хікіякі, побачимо чия вивім! Він мене руйнував, але він же мені й надавав сил. Невнавість, як і любов, давню вже еказано, рідні сестри і як одна, так і друга можуть щось дати. І не побачив ясно тільки тоді. Моя невнавість була більша, ніж найжачіша любов. Я чув кроки „кальмика“, як він ще важко й по старечому вступав на сході. Голос його я розпівнавав на пероні, коли він говорив до кого-небудь. На лице його я не міг дивитись без сладострастного болючого параканію авості. Іноді догидави я сидів і чаду марив про те, як я наступаю йому на горло ногою й а гидкого ровдуюто лизня його по малу видавжеться ошній язик.

Я вже почав навіть скуцати ав пим, як він чогось довго у-день не приходив.

І все те робилось мовчки й непомітно для чужого ока. Чи то мені так тільки здавалось? Та й кому би то було видно? Степанюкові? Він був аваятий своїм жадюком та, мабуть, і авик уже до таких історій. Офіцер? З ним ішла у мене комедія до штів, він знав тільки мої „покававіа“.

А більше я ніяких людей не бачив.

Раз по півночі я ходив по „ямі“. Жандарм спав. Як я не ступав, як не маплав, він рішуче й безсило спав.

Я ввав шклянку й стукнув нею об каврафку. Жандарм тільки зробив невеличкий рух і ще дужче авозвів носом. Голова його, як авчавляю, лежала на поручні канапи, а руки атомлено звисли авдоже тіла.

А, стара гилот! Ти спши? Ні, ти не спатимеш, Ми не спатимемо.

— Слухайте, вахмістре!—підійшов я до його і авлетка штовхнув рукою в плече. Він повернувся, але прокинувся не міг.

Ог узить ахопити руками за горло і дупати, дупати до равоання, до крику щастя! А потім уткати...

І раптом я весь замер: та як я не подумав про це до свого чаю! Уткати. Розуміється! Ключі від камери у його в кишені, задушити, витягнути ключі, одмикнути й тильноко вийти на сході, знов замкнувши двері. А там... Просто йти на пограпичну ліяку! Хай авнава пограпична сторожа, але ліше смерть у чистім полі, під любовним аворяним, в авпруженюль а шосто боротби, ніж у „жовтому домку“.

Ні, дупати не можна. Я був авнадто слабий. Він міг підняти крик і все пропало. Треба обдумати.

Я вже боюся його розбудити. Треба обдумати.

І обережно ліг на ліжку й став міркувати. Зробити петлю, накинути йому на шню і аразу сильно затягнути. Але як авкавати на шню? Голова лежить на поручні й не пустисть до шви. Я шарпну і йому автягне тільки ніс або рота.

— Хе-хе-хе! Не смійтеся?—раптом авчудилось в канапи.

Я аж сів на ліжку. Навже він догадався?

Ні, по виразу лица нічого не помітало. Але лице вже не таке сонне. Б, це не можливо! Він буде ависпидитися і не спатиме тоді, коли потрібної! Треба авнаше!

В. Винниченко.

(Кінець буде.)

Маленька рисочка.

(Виривок з спомінів).

(Кінець).

І от почалась горячкова потайна гра у мене. Я хотів його вимучити так, щоб він спав як убитий. Я хотів підбадьорити його й для того удавав, що приходиться мій кінець. Це, власне, мені не важко було робити, бо не знати, чи то був, дійсно, кінець, чи гра. Я, справді, вже не хотів авосім спати. Цілий день я ходив по ямі, вноді навіть забуваючи, де я і чого хожу, чого хочу. Голова робилась все легчою, але вже не горіла, а палала. Часом мені здавалось, що у мене на плечах не голова, а великий ящик лампи. І від цього мені було смішно й весело. Я говорив про це Степанюкові, а він пильно дивився на мене й гаяв. А іноді вітхав і одвертався.

Мінасов-же, дійсно, підбадьорював-ся й любовно поглядав на мене,—я давав йому велике задоволення. Він просто любовався мною й хіхикав, радісно, щасливо.

А я теж хіхикав про себе.

Я вже виваював способі. Коли він засне, взяти карафку, розмахнутись во всеї сили і гешнути його просто по виску. Смерть буде моментальна. Приймаю було-би розтанути її, подивитись ще в наповнені передемерним жахом паскудні очі, але... не можна, не варто ризикувати.

Треба тільки не пати в той день води, щоб карафка була повна. Правда, вона солідна, казенна, але все таки, хто знає якої міцності жандармська голова.

Я постановив:—цеї ночі. Сид більше немає. Ще кілька днів і мені кінець.

Моя постанова надала моему вигляду, мабуть, ще більше виразности, бо коли в той вечір прийшов на свою

чергу Мінасов, він аж руки потер, дивлячись, як я кружился по хаті.

— Гуляєте? Га?—спитав він хриплим від утоми, але уважним і задоволенням голосом.

— Гуляю!—радісно відказав я, не ховаючи радости, а, навпаки, підкреслюючи.

І його моя радість ще більше потішила.

— Гуляйте, гуляйте. Голова як вапа? Горить?

— Горить!—щасливо засміявся я і раптом зупинившись проти його, тамєвиче додав:

— А знаєте, я думаю, що мені хтось підмінив голову на казан з киплячою кашою..

Це його страшно заінтересувало.

— Та невже?—скрикнув від.—Як же то так сталося?

— А так. Я спав у день, а хтось прийшов і взяв тахенько мою голову, а мені натепин гарячий казан з кашою. І замість мозка, тепер у мене сама гаряча каша... От штука!.. Ха-ха-ха!..

— Ха-ха-ха!..

Ми обов весело реготались і дивались одне на одного гарячими хитримі і пильними очима.

— Так ви собі тепер так і гуляете з кашою?

— Так і гуляю. Раз-два! Раз-два!

І я почав марширувати по хаті. А Мінасов дивився за мною й щасливо сміявся.

Потім на мене раптом упала утма. Я сів і сперся головою об стіл.

— А ваша голова часом не спалить столу?—вмить заклопотано спитав жандарм.

— Я злякано підвівся й подивився на стіл. Ні, він був цілий.

— Не сидіть більше, ходіть,—порядив мені жандарм.

— Ходити? Добре, я ходитиму.

І я почав ходити. Я ходив, співав, говорив усе, що мені приходило

в голову, а Мінасов слухав, піддержував мене і неомітно для себе починав кувати. Голова його якоесь відрпау, як перерізна на горлі, спадала на груди і він на хвиляну засинав. Потім, пробуджений моім стуком або ярком, підводив її, сіддував зямною й знову засинав.

Години о другій стало авосім тихо на станції. Останній поїзд пішов, згрюкнули останні двері під низом, замовв дзвоніть телеграфу, тиша вочі завила усі куточки. Тільки я ходив під кам'яною шапкою й в гарячою головою, з нелюдським напруженням вів свою остально справу.

Жандарм уже слав, не чуочи нічого, ні стуку шкяяків об карафку, ні топота моїх ніг, ні мого кликання. Рот йому роззявився і рідкі, злегка почорнілі зуби вишкірялись, а ку здохлої собаки.

Я кілька разів зупинявся, брав карафку і робив пробу. Зависв руку високо над головою й прицілювся. Так, помилки не буде: карафка впаде як раз своїм масивним кінцем йому на висок. Тільки хрясне подпа голова!.

Хай ще трохи, хай сон заволодіє цілковито станцією.

Сказати, що я думав в той час про волю, про те, як і куди бігти, про те, що з того вийде,—я не можу. Нічого я не міг думати. Те все вийде само собою, мусять вийти.

Та, власне, і про це я не думав. Я нічого, краще сказати, не думав. Я знав тільки одне: ось я зараз візьму карафку, розмахнусь і ставенеться щось таке, що мусять стаяти. Більше нічого. І тоді голова не буде гаряча, не буде страшних пароксизмів у грудях, не буде безсоння. Я буду спати, спати, спати. Я покладаю голову на руку і спатиму, як в дитинстві, затишно й щасливо.

Жандарм щось зіена пробурмотів. Я зупинився й похолов: він виспатів-

ся і тоді не можна вже буде. Чого ж я хожу? Чого чекаю?

Я затих. Рука моя, як самостійна жива істота, невдалежно від мене, понамачу й обережно простягаулась до карафки. Простягнулась і ваяла,—не жа звичайно беруть, щоб налити води, а вивернувшись, ніби наміряючись лити воду в два. Затична трималася міпно, але я старався все таки тримати карафку горизонтально, щоб не було сильного напору води. Во при одній пробі вода вже випилула затичку й розлилася по підлозі.

Жандарм зову ворухнувся, со-лодко потчмакав губами й засопів знову. Голову він устромив ще краще для мене, немов спеціально для цього й ворухнувся.

Я підняв карафку весь дрижучи, стушив на крок ближче й нахилився до сонного. Зблизжає лице його було просто страшно,—змучене, блідо-зелене. Але я впивався у його й нахилився все ближче та ближче. Його дихання вже легким теплим духом доходило до моего лица.

І вмить... щось кинулось мезі в очі. Пам'ятаю, зразу чогось в грудях прийшов страх, невідомо чого, спійий безглуздий страх, і той страх якимсь побитом височив на мене з лица жандарма!.. Я ще ближче нахилився, вділяючись в його лице. Яга знайомо шия, груба, мужицька, порівана глибокими зморшками! А брова... Ні, не брова, о очі... І не очі, а щось коло очей, якась рисочка, якась маленька рисочка, коло очей, чи коло брови, чи на виску!.. Я швидко одхилився: він похожий на батька! У тата так само вилинав на брові маленький вихорчик!

Пам'ятаю, я з якимсь незрозумілим, містичним жахом одсудував, поставив карафку на стіл і розтерно зупинився. Потім знов на шиньках, страшно хвиляючись, підтоулив до жандарма й нахилився, близько-

близько. Вихорчик стирчав, дійсно стирчав! Я малим, сидючи у батька на руках, звяздів старався приглядати цей збучок до всеї брови та він не дивився. А тато сміяся й, чогось трощка червоноючи, гаряче цілував мене.

І очі так само зашлющені, маленькі та глибокі. І так же змучені були, і теж, бувало, вротка, тужна втома лежала на них і жалько було будить тата.

Я на шиньках, боячись загомоніти, одійшов до свого ліжка і сів. Я чув, що я вже не можу взяти карафку й замахнутись ще раз. Через що,—я не знав і не думав. Я не міг думати: на мене раптом найшла падавничайна, безсилючка втома. Пам'ятаю, очам стало тепло, руки й ноги обм'якли, голова стала хвиляти на бік. Я ліг і перший раз за весь час почув себе зручно й затишно на жореткій койці. Тепло в очей пройшло в груди, в мозок. Чудний спокій, сумний, миротворчий найшов на мене, нечате я виконав щось дуже трудне і важке.

А через якусь хвиляну непомітно прийшов давно забутий сон і я вперше, в цій ямі, заснув затишним, теплим, дитинячим сном.

Ми проспали до самого ранку. Нас розбудив Степанюк, який прийшов з наказом вєсти мене на поїзд,—прибула телеграма з Київв—вєсти мене негайно туди.

Мінасов був вражений: і тим, що ми спали, і телеграмою. Але ще більше він вразився, коли я вивав свого чорного годянина й подаючи йому, без вємішки сказав:

— Нате для вашого сина. Він любить такі вєшачки... Вєрїть, берїть!..

Не знаю, чи взяв він чи ні, а я годянина поклав на стіл і хутко вийшов з камери.

В. Вяниченно.